

Kanoniczno-duszpasterskie przygotowanie do zawarcia małżeństwa w świetle przemówienia Benedykta XVI do Roty Rzymskiej z 22 stycznia 2011 roku

Wstęp

W dniu 22 stycznia 2011 roku, w Sali Klementyńskiej Pałacu Apostolskiego, papież Benedykt XVI przyjął na dorocznej audiencji pralatów – audytorów i innych pracowników Roty Rzymskiej, inaugurując tym samym nowy rok sądowniczy. W czasie tego spotkania papież wygłosił przemówienie¹. Tematem wiodącym tegorocznego wystąpienia Benedykta XVI jest właściwe miejsce kwestii prawa kanonicznego w przygotowaniu do zawarcia małżeństwa. W tym bowiem, co dotyczy przygotowania i dopuszczenia do zawarcia małżeństwa, prawo kanoniczne i duszpasterstwo są ze sobą ściśle powiązane.

Godność małżeństwa wymaga, aby Kościół jak największą troską duszpasterską ochraniał małżeństwo i opartą na małżeństwie rodzinę oraz bronił ich wszelkimi środkami, które są w jego dyspozycji. Zarówno małżeństwo, jak i rodzina nie są instytucjami prywatnymi, aby każdy mógł je określać według swojego osądu. Stąd wymiar prawny małżeństwa nie może być rozumiany „jako zbiór zewnętrzny w relacji do międzyosobowej rzeczywistości małżeństwa, ale stanowi rzeczywiście jej wymiar wewnętrzny”².

---

¹ Benedetto XVI, *Udienza al Tribunale Della Rota Romana In occasione dell'inaugurazione dell'anno giudiziario, 22. 01. 2011, Discorso del Santo Padre* (odtąd: Discorso del Santo Padre), <http://press.catholica.va.news-services/bulletin/news/26750> (odczyt z dnia 19 lutego 2011 r.).

² Giovanni Paolo II, *Allocuzione della Rota Romana (27 gennaio 1997)*, AAS 89 (1997), s. 487.

1. Prawo wiernych do sakramentów

Zanim przejdziemy do ukazania pewnych wątków papieskiego przemówienia, warto na początek przypomnieć pewne normy prawa kanonicznego, dotyczące ogólnie prawa wiernych od sakramentów³, w tym do sakramentu małżeństwa. W tym kontekście należy najpierw przywołać normę kan. 213 Kodeksu Prawa Kanonicznego, która stanowi, że wierni mają prawo otrzymywać od swoich duszpasterzy pomoce z duchowych dóbr Kościoła, zwłaszcza zaś słowo Boże i sakramenty. Prawo do sakramentów stanowi kontynuację prawa każdego człowieka do chrztu. Ten ogólny zapis normy prawnej w kan. 213 zostaje oczywiście uszczegółowiony w odniesieniu do poszczególnych sakramentów, w tym także sakramentu małżeństwa. Prawo do sakramentów nie ma oczywiście, bo mieć nie może, charakteru bezwzględnego. Kanon 843 KPK stanowi bowiem że „święci szafarze nie mogą odmówić sakramentów tym, którzy właściwie o nie proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie wzbrania im ich przyjmowania”.

Duszpasterze oraz inni wierni, w ramach własnej funkcji kościelnej, mają obowiązek troszczyć się, aby ci, którzy proszą o sakramenty, byli do ich przyjęcia przygotowani przez odpowiednią ewangelizację i katechezę, z uwzględnieniem norm wydanych przez kompetentną władzę. Stąd też wierny proszący o sakrament musi spełniać następujące warunki, których istnienie należy oceniać według kryterium *forum externum*:

- właściwa prośba – składają się na nią okoliczności czasu, miejsca i kompetentnego szafarza⁴,
- odpowiednia dyspozycja – o. Zubert słusznie zwraca uwagę, że Kodeks wyraźnie postanawia: *rite sint dispositi*, wobec czego błędne jest polskie tłumaczenie wyrażenia: „odpowiednio przygotowani”. Zachodzi bowiem wyraźna różnica między przygotowaniem a dyspozycją. Jest to wymóg odnoszący się do proszącego o sakrament, na który składają się: wystarczająca znajomość danego sakramentu, pragnienie przyjęcia sakramentu, a przynajmniej niestawianie żadnych wewnętrznych przeszkód jego działaniu, odpowiednie przygotowanie duchowe. Szafarz domniemywa taką dyspozycję, o ile w zakresie zewnętrznym nic innego nie jest mu znane, czyli nie ma dowodów przeciwnych⁵,

³ Na ten temat zob. Bronisław W. Zubert OFM, *Prawo do sakramentów świętych*, w: *Zagadnienia międzywyznaniowe w realizacji misji uświęcającej Kościoła*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, K. Dziub, s. 47-63.

⁴ Tamże, s. 60.

⁵ Tamże.

– brak zakazu prawnego – czyli jeśli prawo zabrania wiernemu przyjęcia sakramentu, szafarz nie może go udzielić. Zakazy takie mogą pozostawać pod sankcją nieważności (przeszkody małżeńskie)⁶.

2. Prawo do zawarcia małżeństwa

Przypominając powyższe normy dotyczące sakramentów, w pełni rozumiemy stwierdzenie Benedykta XVI, który w przemówieniu do Roty Rzymskiej powiedział, że nikt nie może się domagać prawa do ślubu kościelnego.

Należy w tym miejscu przywołać kan. 1058, który stanowi, że „małżeństwo mogą zawrzeć wszyscy, którym prawo tego nie zabrania”. W tym stwierdzeniu zawarte jest prawo każdego człowieka do skorzystania z prawa naturalnego. Jednak nie oznacza to, że w uzasadnionych wypadkach wykonywanie prawa do zawarcia małżeństwa nie może zostać ograniczone. Zgodnie bowiem z normą kan. 1058, prawo może zabronić zawierania małżeństwa lub to utrudnić, stawiając określone ograniczenia i wymagania. Powodem, dla którego się to czyni, jest poważna konieczność ochrony prawdy i godności małżeństwa oraz osoby⁷.

Narzeczeni muszą więc posiadać zdolność do zawarcia małżeństwa. Prawo kanoniczne wymienia następujące przymioty: ze strony intelektu przymioty o charakterze poznawczym: odpowiednia wiedza o małżeństwie, która może zostać naruszona przez ignorancję (kan. 1096), błąd co do osoby lub co do przymiotu osoby (kan. 1097), podstępne wprowadzenie w błąd (kan. 1098); zdolność wartościowania, która może zostać naruszona przez brak wystarczającego używania rozumu, brak rozeznania oceniającego odnośnie do praw i obowiązków małżeńskich wzajemnie przekazywanych i przyjmowanych, niezdolność z przyczyn natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich (kan. 1095); przymioty o charakterze wolitywnym dotyczące wyrażenia zgody małżeńskiej, która musi zostać wyrażona bez jakichkolwiek zastrzeżeń, w sposób dobrowolny i całkowity. Oprócz powyższych wymagań, prawodawca wymienia szereg okoliczności, których występowanie uniemożliwia zawarcie małżeństwa, a mianowicie dwanaście przeszkód małżeńskich, a więc okoliczności powodujących niezdolność osoby do zawarcia małżeństwa⁸.

⁶ Tamże.

⁷ P. Majer, *Odmowa (odroczenie) asystowania przy małżeństwie*, w: *Munus sanctificandi: gaudium vel onus? Zadanie uświęcania: radość czy ciężar?*, red. B.W. Zubert, W.J. Szytko, Katowice Panewniki 2009, s. 60.

⁸ L. Adamowicz, *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*, Lublin 1999, s. 238-240.

3. Przygotowanie do małżeństwa

Przygotowanie do małżeństwa powinno mieć na celu wychowanie i ukształtowanie narzeczonych w taki sposób, by mogli oni urzeczywistnić celebrację ważną, godną i owocną, a jednocześnie by byli zdolni do wprowadzenia w życie misji, do jakiej będą przeznaczeni przez sakrament⁹. Dlatego przygotowanie do małżeństwa jest zawsze konieczne. „Sprawą pierwszorzędną wagi jest przygotowanie do małżeństwa, aby małżeńskie «tak» było aktem wolnym i odpowiedzialnym oraz aby przymierze małżeńskie miało solidne i trwałe podstawy ludzkie i chrześcijańskie” (KKK 1632).

Najbardziej istotne cechy tego przygotowania są następujące:

- winno być ono pomocą, skierowaną na to, by sami małżonkowie odkrywali i utożsamiali się z wartościami małżeństwa,
- winno być ono zróżnicowane, czyli dostosowane do różnych etapów formacji i rozwoju osobowości,
- winno być ono stopniowe, rozwijające się zgodnie pewnym planem,
- winno być ono pozytywne, podkreślające wzniosłość powołania i misji małżeństwa,
- winno być ono ukierunkowane na praktykę, ma przyczyniać się do rozwoju cnót i postaw koniecznych do kształtowania egzystencji w zgodzie z zasadami doktryny¹⁰.

W procesie formacji do małżeństwa, jak to zostało przypomniane w adhortacji *Familiaris consortio* wyróżnia się trzy zasadnicze momenty przygotowania do małżeństwa: dalsze, bliższe i bezpośrednie¹¹.

Kodeks Prawa Kanonicznego, w odniesieniu do norm dotyczących czynności poprzedzających i zawarcia sakramentu małżeństwa, zawiera normy ogólne, udzielając jednocześnie szeregu uprawnień Konferencjom Episkopatu. Konferencja Episkopatu polski w dniu 5 września 1986 roku wydała Instrukcję o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim¹². Instrukcja,

⁹ A. Sarmiento, *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*, Kraków 2002, s. 193.

¹⁰ Tamże, s. 194.

¹¹ Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”* (22 listopada 1981 r.), AAS 74(1982), s. 81-191, tłum. Polskie w: L'Osservatore Romano, wydanie polskie 11(1981) s. 7-19. O wskazaniach tych przypomniano w dokumencie: Papieska Rada do spraw Rodziny, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa* (13 maja 1996 r.), tłum. polskie w: *Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, Kraków 1999, t. 2, s. 389-424.

¹² *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele Katolickim*, w: Akta Konferencji Episkopatu Polski 1(1998), s. 85-108 (odtąd: Instrukcja).

po zatwierdzeniu przez Stolicę Apostolską, została ogłoszona jako obowiązująca we wszystkich polskich diecezjach dekretem Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 grudnia 1989 roku¹³. Natomiast w 1998 roku ukazała się Instrukcja dla duszpasterzy dotycząca małżeństwa konkordatowego¹⁴.

„Zauważa się, że na kursach przygotowujących do małżeństwa kwestie kanoniczne zajmują niewiele miejsca – mówił Benedykt XVI. – Ma się skłonność sądzić, że są to kwestie dla specjalistów, mało interesujące przyszłych małżonków. Wprawdzie wszyscy zdają sobie sprawę z konieczności czynności prawnych poprzedzających małżeństwo, by «upewnić się, że nic nie stoi na przeszkodzie do jego ważnego i godziwego zawarcia». Szerzy się jednak mentalność, jakoby egzamin narzeczonych, zapowiedzi oraz inne odpowiednie środki do przeprowadzenia badań przed zawarciem małżeństwa, w tym kursy przedmałżeńskie, były tylko formalnością. Sądzi się często, że dopuszczając do małżeństwa duszpasterze winni być tolerancyjni, gdyż wchodzi w grę naturalne prawo osób do jego zawarcia. Tymczasem to prawo zakłada, że można i naprawdę zamierza się je zawrzeć, zgodnie z prawdą, której naucza o nim Kościół”¹⁵.

Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 1063 poleca: „Duszpasterze mają obowiązek troszczyć się o to, ażeby własna wspólnota kościelna świadczyła pomoc wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił. Ta pomoc winna być udzielana przede wszystkim:

1. poprzez przepowiadanie, katechezę przystosowaną dla małoletnich, młodzieży i starszych, także przy użyciu środków społecznego przekazu, dzięki czemu wierni otrzymają pouczenie o znaczeniu małżeństwa chrześcijańskiego, jak również o obowiązkach małżonków i chrześcijańskich rodziców;
2. poprzez osobiste przygotowanie do zawarcia małżeństwa, przysposabiające nupturientów do świętości ich nowego stanu i jego obowiązków;
3. poprzez owocne sprawowanie liturgii małżeństwa, która winna ukazywać, że małżonkowie są znakiem i zarazem uczestniczą w tajemnicy jedności oraz płodnej miłości Chrystusa i Kościoła;
4. poprzez świadczenie pomocy małżonkom, ażeby wiernie zachowując i chronić przymierze małżeńskie, osiągnęli w rodzinie życie coraz bardziej święte i doskonałe”.

¹³ Dekret Józefa kardynała Glempa Arcybiskupa Metropolity Gnieźnieńskiego i Warszawskiego Prymasa Polski, w: Akta Konferencji Episkopatu Polski 1(1989), s. 81.

¹⁴ Instrukcja dla księży dotycząca małżeństw konkordatowych, w: Akta Konferencji Episkopatu Polski 2(1998), s. 55-60.

¹⁵ Discorso del Santo Padre.

Zgodnie z istniejącą w Polsce praktyką duszpasterską i wskazaniem adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio*, rozróżnia się trzy etapy przygotowania do małżeństwa: przygotowanie dalsze, bliższe i bezpośrednie.

4. Przygotowanie bezpośrednie – egzamin przedślubny

„Przed zawarciem małżeństwa należy się upewnić, że nic nie stoi na przeszkodzie do jego ważnego i godziwego zawarcia” (kan. 1066). Wierne wobec norm prawnych przygotowanie do małżeństwa stanowi gwarancję ważnego i godziwego jego zawarcia. Stąd też zarówno narzeczeni, jak i duszpasterz powinni sumiennie i roztropnie podejść do czynności wymaganych przez prawo kanoniczne.

W ramach niniejszego artykułu zajmujemy się przede wszystkim tym, co dotyczy przygotowania bezpośredniego, bowiem pomiędzy środkami służącymi do upewnienia się, czy zamiar przystępujących do małżeństwa jest rzeczywiście małżeński, szczególne znaczenie ma badanie przedślubne¹⁶. Przygotowanie bezpośrednie obejmuje: spotkanie z duszpasterzem w kancelarii parafialnej, przynajmniej trzy miesiące przed ślubem, trzy katechezy przedślubne (teologia, etyka życia małżeńskiego i liturgia sakramentu małżeństwa; z dwóch pierwszych zwolnieni są ci, którzy wzięli udział w rocznej katechizacji przedmałżeńskiej lub rocznym studium), co najmniej trzy spotkania w Poradni Życia Małżeńskiego, spowiedź przedślubna, rozmowa dotycząca wiedzy religijnej narzeczonych¹⁷. Przygotowanie bezpośrednie jest konieczne zawsze i w każdym przypadku, tym bardziej jest niezbędne, gdy chodzi o narzeczonych, którzy wykazują braki i doświadczają trudności w doktrynie i praktyce życia chrześcijańskiego¹⁸. Ten etap przygotowania powinien być poprzedzony zaręczynami, czyli „przyrzeczeniem małżeństwa”. Instytucja ta ma na celu lepsze wzajemne poznanie się narzeczonych i podjęcie dojrzałej decyzji o wstąpieniu w sakramentalny związek małżeński i założenia rodziny. Narzeczeni powinni się zgłosić do kancelarii parafialnej przynajmniej trzy miesiące przed planowanym terminem ślubu „w celu rozważnego i spokojnego podjęcia bezpośredniego przygotowania do ślubu, ewentualnego uzupełnienia katechezy przedmałżeńskiej i załatwienia formalności”¹⁹.

Obowiązek upewnienia się co do ważności i godziwości zawieranego małżeństwa spoczywa głównie na proboszczu, gdyż to on jest z urzędu wyznaczony do asystowania przy małżeństwie. Proboszcz może powierzyć to zadanie innemu

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin, Warszawa 2003, n. 27.

¹⁸ Instrukcja, n. 18.

¹⁹ Instrukcja, n. 19.

duszpasterzowi. Podczas pierwszego spotkania z narzeczonymi duszpasterz powinien przeprowadzić z nimi rozmowę duszpasterską, aby zorientować się co do poziomu życia religijnego, celem właściwego pokierowania ich przygotowaniem do małżeństwa²⁰. Także podczas tego pierwszego spotkania duszpasterz powinien poinformować, jakie dokumenty należy dostarczyć i poinformować, że ogłoszenie zapowiedzi będzie możliwe po dostarczeniu przez narzeczonych wszystkich dokumentów i odbyciu egzaminu przedślubnego, czyli wykazaniem się znajomością podstawowych prawd wiary, zasad życia chrześcijańskiego oraz podstawową umiejętnością modlitwy. Stąd należy z narzeczonymi przeprowadzić, stosownie do ich poziomu, przygotowanie, podczas którego należy omówić lub przypomnieć teologię i etykę życia małżeńskiego oraz liturgię małżeństwa²¹. Katechizacja przedślubna winna odbywać się podczas wspólnego dnia skupienia lub rekolekcji zamkniętych²².

Wszyscy narzeczeni są zobowiązani do odbycia przynajmniej trzech spotkań w Parafialnej Poradni Życia Rodzinnego. Rozmowę przeprowadzi należycie przygotowania i kompetentna (merytorycznie i metodycznie) osoba świecka upoważniona przez władzę kościelną²³.

Pierwsza spowiedź przedślubna na początku przygotowań do ślubu powinna być potraktowana stosownie do sytuacji religijnej penitenta. Wymaga to od spowiednika cierpliwości i taktu tak dużego, jak słaba jest wiara penitenta. Druga spowiedź ma na celu pełniejsze przeżycie sakramentu małżeństwa²⁴.

Rozmowa z narzeczonymi ma dotyczyć ich poglądów na małżeństwo, na miłość, wierność i płodność. Będzie to rozmowa pełna delikatności i troski. Chodzi w niej nie tylko o stwierdzenie stanu wiedzy egzaminowanych i sprawdzenie, czy wystarcza ona do ważnego i godziwego zawarcia sakramentu małżeństwa, ale też o rozpoznanie, co powinni uzupełnić i poprawić²⁵.

Bardzo ważną wskazówkę dla duszpasterzy zawiera Instrukcja Episkopatu, która zwraca uwagę, że jednolite i poważne potraktowanie przez wszystkich duszpasterzy przygotowania do sakramentu małżeństwa i życia rodzinnego podniesie poziom religijny młodego pokolenia i będzie skutecznym czynnikiem odrodzenia rodzin. Przygotowanie powinno prowadzić do duszpasterstwa rodzin²⁶. Należy podkreślić te dwa nakazy, a mianowicie jednolite i poważne potraktowanie przez duszpasterzy obowiązków w tym zakresie. To właśnie

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże.

²² Instrukcja, n. 20.

²³ Tamże.

²⁴ Dyrektorium, n. 32.

²⁵ Dyrektorium, n. 33.

²⁶ Instrukcja, n. 28.

niejednolitość przygotowania do sakramentu, czyli po prostu lekceważenie przez niektórych duszpasterzy pewnych etapów i wymogów do sakramentu powoduje u wiernych zamieszanie w odniesieniu do tej sprawy i powoduje wrażenie, że te wymagania są zależne wyłącznie od duszpasterza.

5. Rozmowa kanoniczno-duszpasterska przed zawarciem małżeństwa

Ważnym elementem bezpośredniego przygotowania jest wypełnienie protokołu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa, który pozwala zorientować się w dotychczasowym życiu narzeczonych oraz służy wykryciu i wykluczeniu przeszkód małżeńskich i wad zgody małżeńskiej. Duszpasterz musi być przygotowany do tego zadania poprzez znajomość norm prawa kanonicznego. Należy poświęcić odpowiedni czas na rozmowę z narzeczonymi, pamiętając, że posługa w kancelarii parafialnej jest posługą w ścisłym tego słowa znaczeniu duszpasterską. „Wśród środków, by upewnić się, że narzeczeni mają rzeczywiście zamiar zawarcia małżeństwa, ważny jest egzamin przedmałżeński – kontynuował Ojciec święty. – Ma on cel głównie prawny: upewnić się, że nic się nie sprzeciwi ważnemu i godziwemu ślubowi. Prawny nie znaczy jednak formalistyczny, jakby chodziło o biurokratyczne wypełnienie formularza w oparciu o tradycyjne pytania²⁷”.

Obowiązek rozeznania sytuacji prawnej kandydatów do małżeństwa, zgodnie z kan. 1067 i 1070, należy do duszpasterza, który na mocy kan. 1115 ma prawo asystowania przy zawieraniu małżeństwa ważnie i godziwie. Do obowiązków duszpasterza należy więc rozeznanie i ustalenie sytuacji prawnej narzeczonych, czyli wypełnienie protokołu rozmów kanoniczno-duszpasterskich. Poza duszpasterzem nikt nie posiada uprawnienia do wypełnienia protokołu. Wynika to przede wszystkim z faktu, że na końcu protokołu wymagany jest podpis duszpasterza, który sporządził protokół. Nadto, aby zadać pytania i wyjaśnić ich znaczenie konieczna jest niezbędna wiedza, którą uzyskuje się przez studia przygotowujące do posługi kapłańskiej.

Benedykt XVI mówi, że „jest to jedyna w swoim rodzaju okazja duszpasterska, którą trzeba poważnie i z należytą uwagą dowartościować. Przez serdeczny, pełen szacunku dialog duszpasterz stara się wtedy pomóc narzeczonym stanąć poważnie przed prawdą o sobie samych i ich ludzkim i chrześcijańskim powołaniu do małżeństwa. Dialog ten, prowadzony w tym przypadku zawsze z każdym z obojga narzeczonych osobno, wymaga atmosfery pełnej szczerości.

²⁷ Discorso del Santo Padre.

Trzeba położyć nacisk na to, że oni sami są przede wszystkim zainteresowani i zobowiązani w sumieniu, by zawrzeć ważne małżeństwo”²⁸.

Do obowiązków duszpasterza przeprowadzającego rozeznanie kanoniczne należy zbadanie, czy narzeczeni znają dostatecznie naukę chrześcijańską, przede wszystkim o świętości, nierozzerwalności, jedności i sakramentalności małżeństwa chrześcijańskiego, czy zdają sobie sprawę z obowiązków stanu małżeńskiego oraz czy są zdolni do ich spełnienia. Stąd wypełnienie protokołu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi nie może być przeprowadzone tylko formalnie. Treść poszczególnych pytań powinna być tak wykorzystana i uzupełniona pod względem pastoralnym, by zasadnicze pytania protokołu były właściwie i dobrze zrozumiane.

Duszpasterz winien z własnej inicjatywy i jeśli potrzeba poprzez dodatkowe wyjaśnienia, doprowadzić do nawiązania z narzeczonymi życzliwej rozmowy.

Rozeznanie ma na celu ustalić:

- tożsamość osób;
- stan wolny osób, które zamierzają zawrzeć związek małżeński;
- pełną dobrowolność obydwu stron z wyeliminowaniem jakiejkolwiek formy przymusu ograniczającego wolność kwalifikowaną przewidzianą przez prawo;
- czy nie tają czegoś przed sobą, co mogłoby w poważny sposób zakłócić w przyszłości wspólnotę życia;
- czy nie ma jakiejkolwiek przeszkody zrywającej, która uniemożliwiłaby zawarcie ważnego związku;
- czy małżeństwa nie zawierają warunkowo;
- czy mają właściwą świadomość zawierania małżeństwa nierozzerwalnego, wyłącznego i sakramentalnego²⁹.
- wiedzę religijną i praktyki religijne narzeczonych.

Rozmowa z narzeczonymi powinna się odbyć osobno z każdą z osób, bez pośpiechu, z dokładnością i należytą starannością. Pytania zawarte w protokole powinny być przez duszpasterzy wyjaśniane tak, by były one zrozumiałe i aby można na nie udzielić właściwej odpowiedzi³⁰. Istotnym elementem badania przedślubnego jest rozmowa na temat wiedzy religijnej narzeczonych, na temat ich poglądów na małżeństwo, na jego sakramentalność i nierozzerwalność, na miłość, wierność, płodność i szacunek do poczętego dziecka, na obecność Chrystusa w ich życiu i w życiu ich dzieci, na wychowanie itp.³¹ Rozmowa ta ma na celu nie tylko sprawdzenie wiedzy, ale także uświadomienie, co należy jeszcze

²⁸ Tamże.

²⁹ Instrukcja, n. 41.

³⁰ Tamże.

³¹ Dyrektorium, n. 33.

uzupełnić w przygotowaniu bezpośrednim. Po zakończeniu spisywania protokołu narzeczeni powinni zapoznać się z jego treścią i podpisać własnoręcznie. Podpis składa także duszpasterz, który przeprowadził rozmowę.

Podczas tego badania może się ujawnić okoliczność uniemożliwiająca ważne lub godziwe zawarcie małżeństwa. W takiej sytuacji proboszcz powinien odpowiednio zareagować, łącznie z odmową asystowania w uzasadnionych i pewnych sytuacjach³². Ważne jest jednak, aby w sposób odpowiedni poinformować narzeczonych o przyczynach tej odmowy oraz o czynnościach, jakie powinni podjąć, aby usuwając to, co stoi na przeszkodzie, mogli ważne i godziwie zawrzeć małżeństwo³³. „Nie można bowiem powoływać się na naturalne prawo do zawarcia małżeństwa, usprawiedliwiając niedopełnienie wymagań, jakie prawo kościelne stawia chcącym zawrzeć związek małżeński”³⁴. Duszpasterze będą zmuszeni odmówić sakramentu małżeństwa w przypadku, kiedy pomimo wszystkich poczynionych kroków narzeczeni wyraźnie i formalnie dają do zrozumienia, że odrzucają to, co Kościół chce dopełnić, sprawując obrzęd małżeństwa ochrzczonych³⁵. W takiej sytuacji osób tych nie obejmowałoby naturalne prawo do zawarcia małżeństwa, gdyż ich zamiarem nie było zawarcie małżeństwa, ale jakiegoś innego związku, ukształtowanego według ich woli³⁶. Prawo do zawarcia małżeństwa zakłada, że można i zamierza się celebrować je naprawdę, czyli w prawdzie jego istoty, tak jak naucza się o nim w Kościele³⁷.

Zakończenie

W tegorocznym przemówieniu do Roty Rzymskiej Benedykt XVI podjął ważne zagadnienie ścisłego powiązania prawa kanonicznego i duszpasterstwa w przygotowaniu do małżeństwa. Nie są to bowiem sprawy ważne jedynie dla specjalistów. Chociaż istnieje świadomość, że należy przeprowadzić pewne czynności o charakterze prawnym, to jednak szerzy się mentalność, że jest to tylko formalność. Błędnym kołem jest bowiem zbyt łatwe dopuszczanie do małżeństwa bez odpowiedniego przygotowania i zbadania, czy narzeczeni spełniają wymagane prawem warunki, a następnie nieraz równie łatwe stwierdzanie nieważności w przypadku kryzysu. Jednocześnie papież przestrzega przed generalizowaniem niedopuszczania do małżeństwa w przekonaniu, jakoby dziś

³² P. Majer, s. 62.

³³ P. Majer, s. 62-63.

³⁴ P. Majer, s. 63.

³⁵ Instrukcja, n. 27.

³⁶ P. Majer, s. 79.

³⁷ *Discorso del Santo Padre.*

ludzie na ogół pozornie mieli zamiar jego zawarcia. Brak roztropności przy podejmowaniu tej decyzji nie podważa samej jej ważności. Papież zachęcił więc do podjęcia skutecznych działań duszpasterskich, aby zapobiec małżeństwom zawierany nieważnie³⁸.

Summary

CANONICAL-PASTORAL PREPARATION FOR MARRIAGE IN THE LIGHT OF BENEDICT XVI'S SPEECH TO THE ROMAN ROTA OF 22ND JANUARY 2011

In this year's speech to the Roman Rota, Benedict XVI took up an exceptionally important and topical issue of an adequate preparation for marriage. The Pope stresses that despite the awareness of the necessity of certain legal procedures, there grows the conviction, both among the future spouses and the priests, of the pure formality of the act. An approach like this can lead to a situation where people are too easily allowed to get married without a proper preparation, and to the equally easy annulments in cases of crises. The Pope warns both against generalizing the instances of impeding marriages in the conviction that today people are only apparently intent on getting married and calls for taking efficient legal-pastoral steps in order to prevent marriages being made in an invalid way.

---

³⁸ Tamże.